

Dk - DIALOG

Cena 12,- Kč

Pro členy Demokratického klubu zdarma

NA ÚVOD ROKU 2014

V loňském roce vyšla z technických důvodů pouze tři čísla tohoto bulletinu. V průběhu roku 2013 došlo v České republice k systémové společenské změně, která přesahuje epizodu spravedlivého volebního výkyvu kyvadla na demokratických hodinách švýcarsky spolehlivě precizního typu – jednoho z mnoha spravedlivých výkyvů spolehlivě zpětnovazební kontroly moci občanskou společností. Řekl bych, že společenství v českých zemích jaksi „neví, čím je“ a „která bije“, respektive není si jisto - ve změněných poměrech se obtížně orientuje. Možná, že dnes lze parafrázovat Karla Kryla: „mnohé, co hrozilo, ztratilo punce, za okny mrazilo lednové slunce a křičelo na lidi pamatuj“. Ale na co? Na aféry, skandalizace, kompromitace, manipulace polistopadového období? Na nostalgii despotické totality teple zasmrádlých pelíšků normalizace? Na mezinárodně politické souvislosti a historické kontexty přesahující každodennost lidské existence prchavého života, v němž je za každého režimu nutné vychovat děti, zajistit rodinu, užít si lidské štěstí, naplnit osobní ambice, „nezbláznit se z toho všeho“?

Chybějí upřímně autentické morální autority, jejichž slovo by bylo nikoliv posvátnou mantrou, ale profilujícím či alespoň orientujícím názorem k úvahám o dění a směřování, o vlastních postojích a skutcích. Takoví lidé zde sice pochopitelně jsou, nemohou nebýt, ale existují jaksi mimo obecné povědomí, mimo společenské a politické jeviště, na němž se k potěše lidu (nikoliv znalých zástupců, ale neznalých davů) předvádí střídavě třígrošový krvák loupeživých rytířů, sladkobolná moralistní fraška a bulvární *comédie dell'arte* karikující politiku a společenské dění jako kopání do zadku a vylévání kbelíků fekálií na hlavu s následným šklebným potřásáním pravicí.

Jaksi voyersky nevkusně neustále na očích je politický cirkus, který mnohé stále ještě zabavuje, některé dokonce přivádí mezi klauny a dravou zvěř do manéže k potěše davu. Část ostatních vede znechucené zklamání ke snaze nahlédnout do zákulisí toho panoptika, do soukolí orloje, pimprlového divadla, čímž získají označení konspiračních paranoiků a neexistující soukolí jim občas urazí ruku. Ti zbylí se přestanou zajímat, proti „blbě náladě“ opustí cirkusové šapitó, zůstanou v pelíškách, na chalupách, u telky či knihy, což je sice základní a zdravý způsob lidské existence, jenže při jeho zbytnění klesá sociální kapitál, mizí soudržnost, občanství res publica, věc veřejná.

Člověka maně napadá, že mizí jako kdysi na konci římské republiky. Tehdy jako dnes je nahrazována oligarchy, diktátory, populistickými demagogy, cizími barbary vytěšňujícími historickou elitu, rozmařilostí zbohatlíků, stále krvavějšími zabavujícími arénami... Není více římského lidu? Možná demokracie nevyčpěla, ale zemřela či byla zavražděna a na místě jsou (paradoxně v protimluvu k paralele o zahubení římské republiky císaři) vyčítavé otázky, „i ty, Brute?“

Možná se během roku 2013 mnohé zásadně změnilo. Pšouknutí, jimiž skončily mimořádně vyhocené krize kolem Sýrie a Íránu naznačují, že mnohé se mohlo podstatně a nadlouho změnit i ve velmocenském mezinárodním uspořádání – jako po Vestfálském míru, jako po Vídeňském kongresu, jako po Jaltě – nic nového pod sluncem, žádná konspirační paranoia, jen realita generací: či území, toho víra, toho móresy, toho pojetí moci, politického systému, společenské stratifikace, životního údělu? Nebo nikoliv až tak úplně, s nezabranitelným dnes vlivem globalizace a s nadějí na univerzalitu jakýchsi základních hodnot, práv, norem? Náš politický systém se zřejmě změnil, mění se společenská stratifikace. Změní se náš lidský úděl? To je základní otázka naprosto zastíňující nekonečnou estrádu politických tragikomiků, hospodské (či salonní) tlachání o ní, mlaskání oligarchů i populistické eskapády těch, co makají, aby zmákli realizaci moci a svůj profit z ní.

Jaký je a bude lidský úděl nás a našich dětí a co pro to či proti tomu můžeme učinit? Postupy formální, agregační, omezené, řízené demokracie (v podstatě starého nedobrého „demokratického centralismu“) asi mnoho ne. Salonním teoretickým debatováním kroužků v roztržité společnosti bez sjednocujících konceptů a hodnot také ne. Pouličními demonstracemi „nositelů problému“ také ne – navíc vůbec nejsou na pořadu dne, když většina je s mnohým spokojena a rozhodně nic z toho, co drží v rukou, nechce riskovat - „lepší vrabec v hrsti než holub na střeše“ a „všude dobře, doma nejlíp“, mnohde je všechno mnohem horší a „v Americe zase tloučou černochoy“, jak odpovídalo se na kritiku nedostatků za reálného socialismu. Nakonec, ale nikoliv jako nejposlednější („last but not least“) zbývá demokracii stejně jako náboženství a jakékoli víře či hodnotové věrnosti ona soukromá úroveň konkrétní každodennosti osob, rodin, obcí a institucí. Na této úrovni se zřejmě

rozhodne o povaze a míře demokracie, o uplatnění základních lidských práv a svobod, o povaze našeho údělu: tam, kde žiji, a tak, jak chci žít, trvám na tom a onom, jsem si vědom (a) své lidské a občanské hodnoty a jsem schopna (schopen) se k prosazení svých zájmů spojovat s dalšími občany, obcemi, institucemi stejně jako exponenti moci spolupracují spolu v duchu „demokratického centralismu“ k prosazení jejich zájmů včetně těch, které jsou demokracii a res publica na hony vzdáleny. To se mi jeví zásadně smysluplnější než komentování estrádních výstupů tragikomiků v aréně politického cirkusu.

Zdeněk Kalvach

ÚSTAVNÍ ZVYKLOSTI A JEJICH VÝZNAM

V letošním roce si připomínáme 20. výročí Ústavy ČR, vycházíme-li z toho, že prvním dnem roku 1993 nabyla účinnosti, jinak schválena a vyhlášena ve Sbírce zákonů byla již v prosinci 1992. Je to nepochybně významné výročí, u jehož příležitosti by mohlo být obsáhle pojednáno o ústavě samé, jejich hodnotových východiscích a samozřejmě také o ústavních zvyklostech. Leč takový přístup by opomíjel významnou část politické reality. A tou je výrok o tom, že pojem ústavní zvyklosti je idiotský s odkazem na to, že kdyby nějaké zvyklosti existovaly, byly by vyjádřeny v přímo v ústavě¹. Tento výrok, jak všichni víme, pochází z úst Ing. Miloše Zemana.

Za daného stavu je ovšem zřejmě nutné obhájit pojem ústavní zvyklost. Co je to? Není to pojem nový, v právní kultuře ČR se objevuje již delší dobu a výslovně jej použil minimálně ve dvou nálezech i ústavní soud. Stručně řečeno, je to nepsané tj. v ústavě či jiném ústavním zákoně neobsažené pravidlo ústavně právní úrovně, které musí splňovat dva předpoklady, přesvědčení, že je třeba, aby existovalo (*opinio necessitas*) a musí být užíváno dostatečně dlouhou dobu (tzv. *usus longuaevis*). Především, že k tomu by toliko doplnil, že patrně samozřejmým požadavkem, obsaženým již v podmínce přesvědčení o nezbytnosti, je to, že odpovídá ústavním hodnotám.

Jak bylo již zmíněno, tento pojem použil již ústavní soud minimálně dvakrát. Krátce bych pojednal tedy o oněch dvou nálezech. První je ze 17. 12. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 33/97 a vztahuje k tzv. suspenzivnímu vetu prezidenta republiky. Jednalo se o případ, kdy 15denní lhůta pro vrácení přijatého záko-

¹ „Především bych řekl, že pojem ústavní zvyklosti je naprosto idiotský, protože kdyby to byly opravdu ústavní zvyklosti, tak by nějakým způsobem byly zakotveny v Ústavě.“ Miloš Zeman (11. července 2013) <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-milos-zeman/vybrane-projevy-a-rozhovory/372.shtml>

na končila v sobotu a zákon tak byl vrácen prezidentem sněmovně až v pondělí. Sněmovna vyjádřila stanovisko, že lhůta byla překročena, o zákonu znovu nehlasovala a nechala je vyhlásit. Ústavní soud tento zákon (novelu zákona na ochranu zvířat) zrušil. V nálezu se mj. ústavní soud vyjádřil, že mezi právní pravidla kromě výslovně psaných patří i nepsané obyčeje, vlastní civilizované společnosti a užil zde pojem ústavní zvyklosti.

Daleko významnější z pohledu problematiky ústavních zvyklostí je nález druhý z 20. 6. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 14/01, který se zabýval tím, zda prezident republiky má právo jmenovat guvernéra a viceguvernéry ČNB bez kontrasignace předsedou vlády či nikoli. Ústavní soud dospěl k závěru, že se jedná o pravomoc, k níž prezident nepotřeboval kontrasignaci a to se zdůvodněním, že je tím zaručena potřebná míra nezávislosti ČNB. K tomuto nálezu byla podána odlišná stanoviska, a to jak do odůvodnění, tak i do výroku, nicméně právě soudci, kteří se neztotožnili s výrokem, zaujali k institutu ústavních zvyklostí velmi příznivé stanovisko, a vyslovili, že ústavní zvyklost může existovat nejen jako nepsané pravidlo v rámci ústavy tj. *preter constitutionem*, ale i jako tzv. *contra constitutionem* tj. pravidlo odlišné od doslovného textu Ústavy, pokud je přesvědčení o potřebě postupovat dle takového pravidla dostatečně silné².

Z obecné teorie práva vyplývá, že žádný právní předpis nemůže postihnout všechny možné situace, které se mohou vyskytnout. Z tohoto důvodu je každé pravidlo v určité míře obecné. Ústava je v tomto směru typická, protože v mnoha ohledech se počítá s tím, že bude konkretizována běžnými zákony, které ovšem musejí respektovat principy obsažené v ústavě. Je to asi dosti tzv. šalamounská definice či požadavek, nicméně vcelku je dobře chápáno, co to znamená. Může tedy nastat situace, pro kterou není v ústavě výslovná úprava a je však žádoucí, aby existovala právní jistota, jak v takové situaci budou ústavní orgány postupovat. Vzniká tak ústavní zvyklost. V ústavě je obsažena nepřímo, jelikož plyne z hodnot chráněných ústavou, které lze zjistit obvyklými výkladovými metodami jejího textu a z požadavku, aby při postupu tvořícím zvyklost, byla chráněna rovněž.

Takovou ústavní zvyklostí např. je, že po volbách pověří prezident sestavením vlády představitele té politické strany (podle doporučení vedení tako-

² Závěry z nálezu čj. Pl. ÚS 14/01 převzal Nejvyšší správní soud v rozsudku čj. 4 Ans 9/2007 ze dne 21. 5. 2008 a rozvinul v tom směru, že ústavní zvyklosti s ohledem na kontinentální charakter právního systému jsou pravidla právní, nikoli jen politická (jako v angloamerickém právním systému), odkázal též na doktrínu ústavního soudního dvora SRN, jež definuje dlouhodobou a nerozporovanou praxi ústavních orgánů (*Staatpraxis*) jako ústavní zvyklost.

vé strany), která získala více než 50 % hlasů, a pokud nikoli, tak té strany, která je nejsilnější součástí toho politického proudu, který ve volbách získal většinu hlasů a má tím i největší tzv. koaliční potenciál. Je vcelku zřejmé, proč nelze v ústavě přímo upravit, že prezident jmenuje předsedu vlády z řad členů strany, která získala nejvíce hlasů, nicméně pokud proti tomu nebudou vážné objektivní výhrady tj. za splnění předchozích podmínek, bude jistota, že tak učiní. Hodnota plynoucí z ústavy je zřejmá, je to požadavek, aby funkční vláda existovala, co nejdříve a tedy, aby existovaly kompletně všechny ústavní orgány, zaručující dělbu moci.

Obdobně nepochybně ústavní zvyklostí je, že prezident, pokud se významně podílel na dojednávání složení nové vlády, jež se bude ucházet o důvěru, navštíví sněmovnu a bude předkládat argumenty na její podporu. I zde je zřejmá hodnota, plynoucí z ústavy, je to požadavek odpovědnosti, vláda má povinnost ucházet se o důvěru a jednat tak, aby nezavdala důvod k nedůvěře ze strany zvolených reprezentantů, takže pokud se prezident na jejím sestavování podílel, je třeba, aby i on doložil, že si je této povinnosti vlády vědom.

Toliko pro úplnost lze uvést, že významná ústavní zvyklost existovala i za první republiky, vláda po zvolení prezidenta na nové funkční období podávala demisi, pokud nebyla zvolena stejná osoba. I tato zvyklost měla oporu v ústavě. Plynula z podstatně silnějšího postavení prezidenta vůči vládě³. Je nutno konstatovat, že prezident měl nejen právo účastnit se schůzí vlády, ale mohl jim i předsedat⁴, určoval, kým budou obsazena jednotlivá ministerstva⁵ a měl právo zvat si k sobě na poradu vládu nebo členy vlády⁶. Prezident také tvořil výkonnou moc rovnocenně s vládou⁷. Z uvedeného vyplývá, že

³ Ústavní listina nevybavila ovšem prezidenta tak intenzivně pravomocemi jako fr. ústava z roku 1875, která byla jedním ze zdrojů inspirace, např. tím, že by prezident ČSR měl zákonodárnou iniciativu (čl. 3 zákona z 25. 2. 1875 o organizaci veřejné moci), v tomto směru autoři přisvědčili americkému vzoru. Ovšem vláda a prezident mohli působit velmi silně, prezident měl právo (se souhlasem vlády resp. jejího předsedy) rozpustit obě sněmovny, přičemž nebyl vázán žádnými důvody, nemohl tak učinit toliko 6 měsíců a méně před koncem funkčního období (čl. 31 odst. 1 a 2 ústavní listiny)

⁴ Čl. 82 ústavní listiny 1920

⁵ Čl. 72 ústavní listiny 1920

⁶ Čl. 83 ústavní listiny 1920

⁷ Ústavní listina rozlišovala moc výkonnou a vládní, přičemž první v pořadí následovala ustanovení o prezidentu republiky, potom teprve o vládě, ústavní listina také neobsahovala žádné ustanovení o tom, že vláda je vrcholným orgánem moci výkonné; sepjetí prezidenta a vlády se projevilo i v tom, že prezidentu se nepředkládala zvlášť osnova přijatého zákona, lhůta k vrácení mu plynula od doručení usnesení vládě (čl. 47 ústavní listiny). Sepjetí se projevilo i v tom, že jakýkoli úkon prezidenta vyžadoval souhlas odpovědného ministra (čl. 68 ústavní listiny).

předseda vlády byl za I. republiky do značné míry pouze prezidentovým zástupcem, z čehož vyplynul uvedený postup.

K problematice zvyklostí je třeba říci, že úkolem ústavy je upravit či pojmenovat základní hodnoty, na nichž má být stát založen, a nejdůležitější pravidla. Z toho pohledu je naopak vhodné, že nikoli všechno je upraveno v jejím textu, ústava tak dává politické reprezentaci prostor k jejímu rozvíjení. Platí to ovšem o kultivované reprezentaci, ztotožňující se s hodnotami ústavy. Ve státech, kde jsou ústavní zvyklosti podporovány, lze usoudit, že i bez donucení je tam vůle k funkční dohodě, kompromisu, předvídavosti. To jsou nepochybně významné podmínky i pro stabilitu země a její prosperitu.

V závěru se tedy vrátím k tomu poměrně smutnému podnětu k této celé úvaze. Jedná se ovšem o jiný výrok Ing. Zemana ze dne 2. 7. 2013, a to, že ústavu měnit nemůže, ale ústavní zvyklosti ano⁸. Ponechám stranou míru názorové konzistence člověka, který devět dní nato uvede, že pojem, který sám použil je idiotský. Nicméně lze si položit otázku, proč by se měla měnit ústava. Samozřejmě, že touto otázkou nechci vyjádřit, že neexistují ustanovení, jež by si zasloužila změny⁹. Podle mého mínění však z konstatování plyne zřetelná, byť skrývaná zloba na ústavu jako něco, co představuje omezení prezidenta. A zde vyvstává zásadní problém, ústavní zvyklosti jako další pravidla kultivující politické dění kromě psaných norem mohou být skutečně zátež pro někoho, kdo si chce vládnout tzv. po svém. Pak ale vyvstává další, má být popsán politik - Ing. Zeman vůbec na svém místě, když neguje tak podstatnou věc, že ČR je parlamentní demokracií s dělbou moci?

Valentýn Plzák, září 2013

FIAT IUSTITIA ET VIVAT MUNDUS

Jedním ze tří podivuhodně spletených pramínek současné rozsáhlé akce státních zastupitelů a policistů na nejvyšší politické úrovni je stíhání účastníků politického obchodu, kterým bylo zajištěno přijetí daňových zákonů tím,

⁸ „Ani přímo zvolený prezident nemůže změnit ústavu. Co ale změnit můžu, jsou ústavní zvyklosti, které v ústavě nejsou. To se týká i jmenování velvyslanců“

www.lidovky.cz/zeman-ustavu-zmenit-nemuzu-ustavni-zvyky-ano-f45-/zpravy-domov.aspx?c=A130702_181412_ln_domov_sk

⁹ Pokud by Ing. Zeman místo výpadů vůči ústavním zvyklostem předložil k diskusi např. návrh na změnu ústavy, aby i prezident měl zákonodárnou iniciativu, považoval bych to osobně za podstatně lepší snahu o aktivismus, přičemž by to bylo velmi přiléhavé zohlednění toho, že prezident je volen přímo a měl by mít tedy srovnatelné postavení jako poslanec nebo senátor/senát.

že odporující poslanci rezignují na svůj mandát a obdrží ekonomicky zajímavé funkce ve státním a hospodářském aparátu. Aktérům této aféry hrozí obvinění z trestných činů korupčního charakteru.

Domnívám se, že toto jednání, jež je nyní předmětem vyšetřování, nemůže působit radost nikomu, kdo má smysl pro čestné a poctivé jednání. Zákonnodárci nemají být zvýhodňováni za určitý způsob hlasování či nehlasování. Jenže dějiny politiky jsou dějinami tuhých vyjednávání, na jejichž konci je poskytnutí vzájemných výhod a ústupků. Takto byla koncipována i tzv. opoziční smlouva a tak je založena i každá koalice kdekoli na světě. V nejbližší budoucnosti bude zřejmě v ČR v úradě menšinová vláda opírajícím o další politický subjekt, s kterým vytvoří většinu. Je pravděpodobné, že takovýto subjekt předloží vítězné straně své požadavky v podobě např. přidělení určitého počtu míst náměstků ministrů a dalších významných funkcí. Jde o trestné jednání?

Dalo by se namítnout, že v našem aktuálním případě jde díky poskytnutí výhod jednotlivcům o případ extrémní a neobsahující ani ono „minimum morálky“, jež je zapotřebí pro vyhnutí se trestnímu řízení. Rád bych však jen upozornil, že kdyby trestnost takového jednání byla důsledně vždy a všude uplatňována, mohli bychom dnes v USA možná ještě navštívit chaloupku strýčka Toma. President Abraham Lincoln prosadil čtvrtý dodatek k americké ústavě, zakazující otroctví, jen díky tomu, že několika senátorům slíbil lukrativní funkce v administrativě. V současné ČR byl ve hře méně vznešený cíl, ale snaha o zamezení pádu do dluhové pasti by měla být alespoň chápána.

Případy politického obchodu a jeho možné kriminalizace jsou jen jednou kategorií situací spadajících pod známé latinské přísloví *fiat iustitia, pereat mundus*. Budiž spravedlnost, i kdyby měl zahynout svět. Jak s tímto principem naložit, to si lze ukázat na míru, který byl nastolen po dvou světových válkách ve 20. století.

První světová válka skončila známým versailleským mírem. Německo bylo potrestáno ztrátou všech kolonií i části svého území v Evropě, vysokými reparacemi, blokádou a dalšími omezeními. Ačkoli nepocitují ani minimum téměř povinné české germanofobie, soudím, že vzhledem k děsivým ztrátám životů i majetku a současně podílu viny Německa na vypuknutí i trvání války a počínání císařské armády na dobytých územích, zejména v Belgii, šlo o trest přiměřený újmě, způsobené jiným národům. K čemu to ale bylo dobré, když následná hyperinflace, nezaměstnanost a všeobecná bída sehnaly velkou část německého národa do houfu kolem Hitlera a jeho nacistů? A když pak svět záhy zažil válku ještě mnohonásobně ničivější a zločinnější? Nebylo správnější, když demokratické velmoci při druhé podobné příležitosti, i když k potrestání bylo řádově více a řádově krutějších činů, potrestaly pouze viníky a nikoli obyvatelstvo? Díky tomu nemá dnes svět s Německem problémy. A dokonce, i když si Československo pro sebe vynutilo mír versail-

leského typu, díky západnímu přístupu se nemusí ničeho z Německa obávat; obavy šíří jen ti, kteří nedokázali vybědnout z dávných dětských pocitů a nepochopili nastalé změny, ti, kteří se na onom míru osobně přiživili a mají z toho špatné svědomí pocit nejistoty, a konečně pak slavjanofilové a jiní nacionalisté zprava i zleva vzhlížející k jedovatému dubisku.

Máme tedy ono latinské přísloví považovat za platné? Má spravedlnost být bezpodmínečná? Může takovou být, pokud ji vztáhneme nejen na pachatele ohavných činů a jejich oběti, ale na všechny, jichž se výkon spravedlnosti bude týkat. Ve Versailles se nemyslelo na obyčejné lidi Evropy, v Postupimi ano. A stejně tak je třeba myslet na důsledky neuskutečnění politických obchodů, ať už jde o ten Nečasův či Lincolnův. Avšak stejně je jedním z nejošklivějších rysů tohoto světa sama existence tohoto problému.

Jan Friedlaender, květen 2013

KROUŽKOVÁNÍ PORUŠUJE ROVNOST HLASŮ

Udělování preferenčních hlasů, pokud to není povinné, porušuje základní demokratický princip politické rovnosti občanů. Ukážeme si to na výsledku voleb z roku 2010. Tehdy bylo odevzdáno 5 263 822 platných hlasů (99,37 % ze všech odevzdaných) a zároveň bylo 3,7 mil. kandidátů v jejich rámci zakroužkováno. Možnost kroužkování nesporně přispěla k větší účasti voličů, neboť jim umožnila aktivněji se zúčastnit volebního procesu. Ve výsledku však vedla k tomu, že z 200 poslanců bylo zvoleno 46 (23 %), kteří by bez preferenčních hlasů do sněmovny nedostali. Nejvíce přednostních hlasů obdrželi většinou kandidáti na prvních místech kandidátek jako např. Karel Schwarzenberg, který dosáhl vůbec největší počet preferenčních hlasů od voličů TOP 09 v pražském kraji (46 087 neboli 26,51 %). Také ostatní kandidáti na prvních místech kandidátek v příslušném kraji dostali významnější podíl přednostních hlasů a tím se vlastně nic nezměnilo, neboť by byli stejně zvoleni, např. Radek John (21,05 %), Petr Nečas (20,59 %) a Jiří Paroubek (20,30 %). Výjimku představoval v této skupině pouze Michal Hašek, který z 11 místa na kandidátní listině dostal 18,05 % preferenčních hlasů a tím se dostal na první místo před Bohuslava Sobotku, který měl pouze 17,18 % těchto hlasů (o 1 219 hlasů méně).

Jiná byla situace na dalších místech kandidátních listin, kde se podíl preferenčních hlasů pohyboval okolo 5 %. Někdy byli zvoleni kandidáti, kteří s tím jistě vůbec nepočítali a ani se na podobnou funkci nepřipravovali, neboť byli na kandidátce pouze do počtu na zcela nevolitelných místech (15tém a vyšším). Takových kandidátů bylo 11. Z 20. místa na kandidátce byli zvoleni Martin Gregora (7,47 %) v Jihočeském a Jan Pajer (5,27 %) v Královéhradeckém kraji, z 29. místa na kandidátce byla zvolena Lenka Kohoutová

(6,49 %) a z 36. (posledního) místa Jan Florián (5,14 %) v Praze. Byl to důsledek ne zcela zodpovědné iniciativy, aby lidé volili od konce kandidátních listin. Je otázka, proč tito voliči vůbec pro danou stranu hlasovali.

Ve společnosti převládá averze k politickým stranám, neboť jsou za nimi vidět pouze samá negativa. Demokratická společnost se však bez stran, které vyjadřují zájmy jednotlivých skupin občanů, neobejde a jejich pozitivní působení není vůbec komentováno. Je známo polistopadové heslo strana pro straníky a Občanské fórum pro všechny, které bylo namířeno proti stranám. Je škoda, že občanské fórum nebylo zachováno jako občanské sdružení, kde by mohli být straníci demokratických stran i nestraníci; to by umožnilo širší komunikaci nezátíženou ideologiemi a bylo doplňkem politických stran. Neusilovalo by o moc a nekandidovalo by do zastupitelských orgánů, ale pozitivně by ovlivňovalo politické dění ve společnosti. Takovou organizací chce být Demokratický klub.

V čem vidím porušování rovnosti hlasů při kroužkování? Sestavování kandidátních listin by mělo probíhat demokraticky v rámci jednotlivých stran. Ne vždy je tento způsob ideální a závisí na členech stran, do jaké míry připustí při sestavování kandidátek různé nečestné vlivy. Je otázkou, zda jsou lépe seznámeni s kandidáty a jejich schopnosti zastupovat občany a prosazovat určitý program než voliči, kteří o kandidátech mají informace většinou z medií nebo z jejich fotografií a jen výjimečně je znají osobně. Kdo jsou Ti, kteří nekroužkovali? Dělí se na tři skupiny. První z nich souhlasí s pořadím v navržené kandidátce, druhá si není jista svou volbou a třetí skupině je to jedno. Jelikož není možno zjistit podíly těchto skupin, musíme předpokládat, že všichni s pořadím na kandidátkách souhlasí. Jestliže pak 5 % voličů pořadí změní, jejich hlas má mnohem větší váhu než těch, kteří nikoho nezakroužkovali. Ti se pak mohou pouze divit, kdo je bude zastupovat.

Zdeněk Pavlík (uveřejněno v LN 30. 10. 2013)

Připomínky k článku KROUŽOVÁNÍ PORUŠUJE ROVNOST HLASŮ

Nedomnívám se, že kroužkování ve volbách (udělování preferenčních hlasů) porušuje rovnost hlasů. Nejdůležitějším voleným orgánem v ČR je Poslanecká sněmovna, která schvaluje státní rozpočet a zákony této země, a které je odpovědná vláda. Volby to této parlamentní komory se mohou zúčastnit pouze politické strany nebo hnutí. Volič, pokud chce někoho zvolit, musí si zvolit pouze jednu stranu anebo hnutí. Pořadí na kandidátce zpravidla určují vyšší stranické orgány, z vlastní zkušenosti vím, že řadový člen má jen minimální možnost do kandidátky zasahovat. Jak známo za volebními lídry jednotlivých stran jsou seřazeny známí i méně známí kandidáti, přijatelní i méně přijatelní pro své voliče. Volič má jedinou možnost jak ovlivnit pořadí na

kandidátce - dát preference kandidátovi, kterého nejvíce podporuje a to pomocí čtyř preferenčních hlasů. Preferenční hlasy tak zvyšují možnost, že na kandidátce uspějí kvalitnější kandidáti. Ideální možností hlasování by bylo, kdyby se hlasovalo jako do obecních voleb napříč kandidátkami všech kandidujících stran a hnutí s tím, že by uspěli ti kandidáti, kteří by měli nejvyšší počet preferenčních hlasů. To by však bylo pro počítání výsledků velmi složité. Jistě, je možné, že do Poslanecké sněmovny se dostanou i ti kandidáti, kteří se ukážou jako nevhodní, o kterých nikdo nic neví, a jsou třeba až na konci kandidátky. Pokud uspějí, je to spíše problém kandidující strany, protože její voliči, i když chtěli volit tuto stranu, tak nechtěli volit její představitele. Na druhé straně v posledních volbách do Poslanecké sněmovny voliči ODS v Jihočeském kraji pomocí preferenčních hlasů dosáhli toho, že poslancem se stal bývalý jihočeský hejtmán Jan Zahradník, který se dostal před úřadujícího předsedu ODS Martina Kubů. Kol. Zdeněk Pavlík uvádí možný důvod, proč lidé nekroužkovali – např. že souhlasí s navrženou kandidátkou. Avšak tyto voliči měli možnost kroužkovat i první v pořadí na kandidátce, podobně jako voliči, kteří dali v Praze kroužky Karlu Schwarzenbergovi a Miroslavě Němcové. Takže ten, kdo souhlasil s navrženým pořadím, mohl kroužkováním prvních čtyř kandidátů upevnit jejich pořadí. Těm, kterým bylo jedno, kdo bude zvolen, hlavně když bude zvolen kandidát za jeho oblíbenou stranu, stejně nevdá, který z kandidátů z jeho strany se dostane do Poslanecké sněmovny.

Ondřej Wagner, listopad 2013

Poznámky k příspěvku: **MILUJÍ VLÁDY KRIZE?**

Kol. Lukáš Kovanda shrnul ve svém příspěvku vystoupení z října 2012. Na příkladu začátku finanční krize uvedl ale pouze vznik krize v USA, přestože své recepty přenáší i na Evropskou unii – euroval. Jistě lze souhlasit s podstatným vlivem administrativy Billa Clintona na vznik finanční krize v USA, nevysvětluje to však příčiny finanční krize v Irsku, na Islandu, na Kypru a v pobaltských republikách. Kol. Lukáš Kovanda se úmyslně nezminil i o příčinách krize v soukromém sektoru.

Domnívám se, že podstata finanční krize je založena na těchto bodech:

1. Soukromé finanční instituce spravují majetek soukromých klientů, jejich vlastní majetek je ve srovnání s majetkem svých klientů zanedbatelný.
2. Tyto instituce vedou management, který je odměňován na základě většího zisku, ale prakticky není nijak postižen za ztráty, protože není spojen s vlastnictvím těchto finančních institucí.
3. V případě krachu těchto finančních institucí vlády stojí před obtížným úkolem, co udělají nedobytné vklady s vkladateli, voliči. Vlády se pak často

snaží zachránit majetek voličů, alespoň do určité míry. Sanují tak tyto banky a zadlužují se.

Česká republika zažila finanční krizi v roce 1997, kdy krachovala řada bank, které byly nuceny nekontrolovatelně půjčovat na základě nátlaku Klausovy vlády na privatizační projekty.

Regulace bank navrhovaná Evropskou unií má za úkol snížit riskantní akce bank a nutnost jejich sanací. Na základě posledních událostí na Kypru by tuto sanaci měli především financovat také velcí vkladatelé, kteří se stanou akcionáři těchto bank. Je potřeba zvýšit finanční odpovědnost především velkých vkladatelů.

Ondřej Wagner, květen 2013

PROČ KLESÁ ÚROVEŇ VZDĚLÁNÍ V ČECHÁCH

Co vidím jako podstatné, je zamezení toho, aby se laciné tituly Mgr. a Bc. rozdávaly na obskurních typech VŠ nebo za úplatky (skutečné či virtuální). Těmi virtuálními míním právě ten typ úplatku, kdy požadavky školy na znalosti a schopnosti studenta klesají limitně k nule a škola ho nechává procházet, protože potřebuje platbu z ministerstva školství na studentovu hlavu. A tento problém je doslova alfou a omegou českého vysokého školství. Kromě škol se slabým programem a nízkými požadavky na znalosti obecně se i na vysokých školách tradičních a zavedených, právě jako UK, ČVUT atd. udržují při životě studenti, kteří na to jednoduše nemají, ale škola je z ekonomických důvodů potřebuje. Navíc kvalita tříletého bakalářského studia je leckde velmi slabá. Ostatně o tom se lze přesvědčit, pokud se udělá na právnických a sociálních oborech kontrola původnosti a kvality bakalářských prací.

Problematická je současná motivace velké části studentů. Oni totiž o znalosti a vědění nestojí. Jde jim pouze o TITUL. A to je problém současné politiky obecně a ministerstva školství zvláště. Vláda není schopna nastavit ve státních službách hodnocení na základě znalostí a výkonu. Platové třídy a funkce se přidělují za tituly, ne za schopnosti. Proto získávají záhadné bakalářské tituly, nemající ani nejmenší vazbu na jejich profesi, úředníci a policisté. Mají titul a s ním nárok na povýšení. Nestudují proto, aby svými většími ZNALOSTMI měli lepší šanci než druzí.

Ve státní správě by mělo být zajištěno konkrétní vzdělání ať již v rámci některých kateder vysokých škol, nebo postgraduálními kurzy, které by bylo zakončeno řádnou zkouškou a diplomem, nebo atestem. Paradoxně stále je mezi úředníky (hlavně na komunální a krajské, ale i ministerské úrovni) jen slabá počítačová gramotnost. Diplomovaný úředník nebo policista s konkrétními znalostmi by byl užitečnější než problematice nerozumějící bakalář a odpovídající ocenění včetně platu, by si zasloužil.

Nejčerstvějším příkladem, jak vypadají úřednické znalosti, jsou chybně spočítané odpočty podpisů na petičních listinách prezidentských kandidátů. Na straně matematických dovedností dobře demonstrují trestuhodnou početní negramotnost, kterou mohou vysocí státní úředníci trpět bez toho, aby to bylo jejich nadřizenými považováno za neschopnost k výkonu práce.

To, co uvádím pro studium vysokoškolské, platí i pro středoškolské a základní. Problém bude i v kvalitě vzdělání a přístupu učitelů. Snaha některých zviditelnovat se primitivním antikomunismem je trapná. Učitelé by se měli věnovat kvalitnímu vzdělávání svých žáků. Určitě by to bylo užitečnější než hloupé antikomunistické výpady.

Ivan Turnovec, květen 2013

DILETANTSTVÍ - TVRDÝ OŘÍŠEK

Ve chvíli, kdy by naše politiky uslyšel jejich dávný předchůdce Démosthenes, určitě by se přinejmenším zděsil. On sám totiž, chtěje se stát řečníkem, tedy mluvčím a tribunem lidu, od narození zápasil nejen se slabým hlasem, ale také s vadou řeči. Dosáhl sice ve své době nadstandardního vzdělání, avšak jeho vady by jej předem odsoudily k posměchu a k naprostému pohrdání jeho spoluobčanů. Se svými handicapy, jak známo, se popral po svém. Denně chodil k moři, kde překřikoval jeho příboj a s oblázky v ústech se učil artikulovat, tedy mluvit tak, aby mu pak ostatní dobře rozuměli.

Poslouchám-li dnes ve sdělovacích prostředcích naše politiky, představitelky vlády či řady krajů, měst i obcí, nevyházím z údivu. Jejich myšlenky (pokud se tak jejich mnohé teze dají nazvat), nám často sdělují uprostřed nesrozumitelného žvatlání a zadržování, neustále opakující dříve použitá slova, navíc v přívalu citoslovců, nespisovných a ryze nečeských výrazů, které notně doplňují „výrazovou vatou“, tedy zaběhlými frázemi, které jsou zpravidla povšechné, a proto neříkají nikomu nic. Překvapivé je ovšem to, že v tomto konání nejsou zdaleka sami. Slyše odborná pojednání představitelů některých vrcholných institucí, tedy vysokoškolsky vzdělané badatele, historiky, lékaře i mnohé jiné, vidím, že situace je podobná. Jakoby vůbec nematurovali ze znalosti rodného jazyka?

Mnohem závažnější je ovšem fakt, že s výrazovými prostředky doslova zápasí i ti, kteří se jejich prostřednictvím přímo živí. Tedy počínaje všemi lidmi od tiskových mluvčích, přes zpravodaje, komentátory, až po hlasatele a redaktory, zejména ústředních médií, a to pak především České televize. Na prstech dvou rukou by se v jejím vysílání nechali spočítat ti, kteří svoji profesi ovládají dokonale. Ti, kteří mluví normálně, věcně a srozumitelně, jejich výraz je přitom pro diváka příjemný a přesvědčivý. Na druhé straně je totiž pro běžného posluchače zcela nepochopitelné, proč za své koncesionářské

poplatky musí místo seriózně podaných informací poslouchat koktání a nesrozumitelné drmolání dalších, jakýchsi komentátorů a redaktorů, kteří nejenže si často pletou odborné pojmy o věcech a záležitostech, o kterých hovoří, ale navíc někdy mají potíže i s tím, jak sestavit normální a srozumitelnou českou větu. Jejich věčné pauzírování v podobě opakovaných a nic neříkajících výrazů „v podstatě, samozřejmě a prostě“, nebo jim podobných, nebo nekonečného přerušování řeči hrdelní hláskou „é, é, é“, svědčí nejen o nedostatku jejich inteligence, vzdělání, nakonec také o soudnosti vlastní i soudnosti jejich nadřízených.

Proč my, diváci a posluchači, musíme poslouchat hlasatele rozhlasů a televizí, jejichž hlas nám připomíná zvuk trhaného plechu či nakřáplého hrnků, jakoby už vůbec neexistovaly hlasové zkoušky? Nebo jejich rétoriku, která je spíše podobná hrčení neurvalé a prosté hokyně? Proč tito zaměstnanci médií s neznalostí základní české gramatiky a běžných parametrů profesí, o nichž hovoří, k nám denně mluví z obrazovky, a proč evidentními nesmysly balamutí a matou veřejnost? Proč potom ostatní lidé musejí při žádosti o pracovní místa na všech úrovních dokazovat své vzdělání a schopnosti, když tito lidé je evidentně postrádají, a přesto je vykonávají? Takových proč by se jistě našlo mnohem více.

Avšak je účelné se ptát „mocných“, když například ani ředitel České televize na ně není ochoten odpovědět? Je potom veřejnoprávní sdělovací prostředek v těch správných rukou, když veřejnosti po jeho úrovni a spravování doslova „nic není?“ To bude asi otázka, byť nepřijemná, avšak zřejmě ta nejdůležitější. Ona už totiž nesouvisí jen s výběrovými řízeními a s obsazováním pracovních míst z okruhu přátel a známých, ale se základní podstatou demokracie jako takové. A to bude v českých zemích zřejmě tvrdý oříšek. Vejde se i ten opět pod koberec?

Otakar Grund, květen 2013

SLUŠNOST JAKO POLITICKÝ PROGRAM

(Můj osobní manifest k výročí 17. listopadu)

Mohlo by se říci, že visí-li něco ve vzduchu přímo jako životní potřeba české společnosti, je to právě slušnost. Ztráceli jsme ji postupně celá desetiletí, a ani polistopadový vývoj na věci mnoho nezměnil. Možná dokonce to ztrácení ještě urychlil, když za normu jednání a mezilidských vztahů se začaly po pár letech znovu prosazovat nadutost a povýšenost, intolerance a neochota k domluvě, podraznictví, lež a křiváctví jako obecný vzor chování. Slušnost je proti drzosti opravdu v nevýhodě, dokládá to stará moudrost, že lepší je drzé čelo než poplužní dvůr. Nejen naši politici, ale i větší část kulturní fronty si drzost a vulgaritu zvolili za jediný program. Místo aby se snažili lidem na-

slouchat, diskutovat s nimi a řešit jejich problémy, zamořují ovzduší urážkami, slovní arogancí a vyzývavostí, v níž se domnívají spatřovat svou názorovou pevnost.

Zbohatnutí politiků Grossem počínaje, Řebíčkem, Topolánkem a dalšími nekončí. Uznání spekulací a korupce za úspěšné podnikání, prohlašování zlodějů a vekslíků, že bojovali proti komunismu a jejich současný zuřivý anti-kunismus je důvodem, proč se mi současný stav naší společnosti nelíbí. Vulgární urážky cílící na přímou volbou zvoleného presidenta, a to bez ohledu na jeho chování, které může někomu vadit, jsou příkladnou ukázkou. Kterou doplňují bulvárně laděné zprávy médií, jejichž snahou je pouze pomlouvat.

Rozdíl v přístupu jednotlivců k ostatním je alarmující. Před rokem 1989 jsem byl veden jako „nepřátelská osoba“ a označen i Rudým právem za anti-komunistu. Setkával jsem se s různými lidmi, a proto tvrdím, že hranice mezi slušností šla již tehdy napříč společností a nebylo možno ji vytyčit jen mezi komunisty a ostatními (ostatně skoro v každé rodině byl nějaký příslušník KSČ).

Potvrdilo se mi to, když jsem po roce 1977 skončil v n.p. Geindustria Praha, vedený jako kádrově neúnosný (byť jsem byl jako odborník oceňovaný za práci i Českým geologickým úřadem). Nedostal jsem v oboru práci a byl jsem vytlačen z celého resortu geologie. Sehnal jsem po intenzivním měsíčním hledání práci jen jako silniční dělník Pražských silničních a vodohospodářských staveb. Paradoxně zde se ke mně chovali slušně. Setkal jsem se tu s řadou komunistů, dělníků, mistrů i stavbyvedoucích, kterých si vážím. Velice vstřícný vůči mně byl i ředitel závodu 1, který mi umožnil v roce 1980 udělat, řadu let zakazovanou, rigorosní zkoušku na Přírodovědecké fakultě. I když věděl, že z toho bude problém, bral to s humorem a také je dokázal odrazit s tím, že plní plán a za svými dělníky stojí.

Směrování společnosti jako celku bude samozřejmě vždycky výslednicí mnoha protichůdných sil. V jejím čele musí však stát lidé schopní porozumění a vcítění, nikoli jen okázalého pohrdání názorovým protivníkem. Obávám se, že toho již současná politická reprezentace tzv. klasických stran (ODS, TOP 09, ČSSD, KDU-ČSL) není schopná. To připomínám při příležitosti listopadových oslav 2013.

Ivan Turnovec, listopad 2013

PREZENTACE KNÍŽKY POVÍDEK V CEVRO

Dne 3. listopadu 2013 se uskutečnila v prostorách CEVRO Institutu – vysoké školy, presentace drobné knížky členky výkonné rady a kandidátky ústředního výboru Demokratického klubu kol. Heleny Jankovské. Pod názvem Sku-

tečné příběhy se skrývá deset povídek, které mají autobiografický charakter, neboť jsou založeny na skutečně prožitých událostech a jsou časově seřazeny, od první lásky a vzpomínky na rodinu (Láska, Vzpomínka) po příhody s cestováním (Kufr) i při výletu ve Vietnamu (Výlet). V popisu událostí i lidí je možno poznat charakter autorky a její pozitivní postoj ke světu. Presentace byla velmi dobře připravena, nechyběl zpěv sboru pod vedením sbormistryně Lenky Pospíšilové, Kateřiny Tůmové a Markéty Demartini. V tomto sboru kol. Jankovská také zpívá. Následovalo předčítání ukázek z knížky i občerstvení. To vytvořilo příjemnou atmosféru pro početné účastníky prezentace. Autorka svoji prvotinu vydala vlastním nákladem a na prezentaci ji zároveň prodávala. Knižku je možno zakoupit v knihovně CEVRO Institutu.

JN

Brožura

Co je a o co usiluje DEMOKRATICKÝ KLUB

Možná, že se podivíte, proč Vám posíláme zároveň s posledním číslem bulletinu Dk-Dialog tuto brožuru, kterou jste již obdrželi při vstupu do Klubu zároveň s uvítacím dopisem a legitimací. K brožuře jsou připojeny čtyři dodatky, z nichž v prvním je toto vysvětleno. Je to první tisk Klubu po jeho legalizaci v roce 1990, kde je vysvětlena základní idea Klubu. Tato idea byla připravována a diskutována a od jeho vzniku v roce 1948. Proto mohla vyjít tak brzo po sametové revoluci. Hlavní zásluhu o její sepsání má jeden z předních zakladatelů Klubu, autor její základní myšlenky a jeho první předseda kol. Josef Srbený, který již není mezi námi.

Brožura byla vydaná ve vysokém nákladu a může ještě dnes sloužit k oslovení těch, kdo se zajímají o demokracii a demokratismus. Klub se nestane nikdy masovou organizací. Přesto počet jeho členů je důležitý pro váhu jeho postojů a oficiálních stanovisek. Obracíme se proto na Vás s požadavkem, abyste ve smyslu usnesení poslední valné hromady tuto brožuru s přílohami předali někomu, o kom si myslíte, že by se mohl stát členem Klubu. Jestliže o nikom takovém nevíte, brožuru odložte na vhodném veřejném místě, např. v knihovně, u knihkupce, v obchodě nebo např. v lékařské ordinaci. Pokud máte možnost ji rozšířit mezi větší počet zájemců, můžete si o další výtisky požádat písemně, telefonicky nebo e-mailem.

Z ČINNOSTI DEMOKRATICKÉHO KLUBU

Také v říjnu, listopadu a prosinci pokračovala pravidelná setkání členů a přítel k aktuálním politickým otázkám. V říjnu kol. Helena Kohoutová se

zabývala politickým vývojem ve Španělsku a forem obnovy demokracie v této zemi po úmrtí generála a diktátora Franciska Franka y Bohamonde (1892-1975), který pod oficiálním titulem Jefe del Estado y caudillo vládl v letech 1938-1973; roku 1947 formálně obnovil monarchii a svým nástupcem určil prince Juana Carlose I. V listopadu s úvodním slovem vystoupil kol. Dušan Hendrych. V úvodním slovu si všiml vztahu demokracie a práva. Zaměřil se na rozdíl mezi kontinentálním právním státem a anglosaskou vládou práva (rule of law). V prosinci kol. Petr Havel se zabýval významem půdy a svobodného hospodaření na venkově pro demokracii. Toho si byli vědomi komunisté, a proto po druhé světové válce nepřipustili obnovení agrární strany. Je politováníhodné, že ostatní strany tehdejší Národní fronty s tím souhlasily; co je dnes těžko pochopitelné, je nutno chápat v kontextu tehdejší doby...

POZVÁNKA

Další setkání členů a přátel Demokratického klubu se koná v úterý dne 18. února 2014 v 17 hod. v Měšťanské besedě, Jungmannova ulice 17, Praha 1, místnost 206 (druhé patro). Setkání uvede tématem Demokracie z pohledu filozofie kol. Břetislav Fajkus. Setkání bude moderovat kol. Andrea Holopová.

Pravidelná setkání se budou konat i v dalších měsících, vždy každé třetí úterý v měsíci. Svá úvodní vystoupení předběžně přislíbili kol. Běla Plechanová, Jiřina Šiklová, Miloš Havelka, Zuzana Lehmannová, Jaroslava Wenigerová, Marie Neudorflová, Ivo Ritschelová aj. Pozvánky na tato setkání zasíláme pouze e-mailem. Pokud je nedostáváte, nemáme Vaši e-mailovou adresu. Obracíme se proto na všechny členy, aby nám sdělili svoji e-mailovou adresu (to se týká i mimopražských členů, neboť budou informováni o činnosti Klubu). Kromě toho se pokoušíme pořádat tato setkání, i když nepravidelně, také v jiných městech. Uvítáme vaše návrhy.

Vydavatel: Demokratický klub, Františka Křížka 1, 170 00 Praha 7.

Telefonní číslo: 221 506 733 (též záznamník);

e-mail: dklub@volny.cz webová stránka: <http://www.demokratickyklub.cz>

Bankovní spojení Demokratického klubu:

Česká spořitelna, a.s., pobočka č. 01/103, Praha 1, Rytířská 29, číslo účtu 1923868339/0800
IBAN CZ 76 0800 0019 2386 8339 SWIFT GIBACZPX

Redakční rada: Zdeněk Kalvach (odpovědný redaktor), Radovan Jelínek, Zdeněk Pavlík
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj. NP 2471/93 ze dne 20.12.1993. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. 6759.

Příspěvky jednotlivých autorů, členů i nečlenů Dk, nemusejí vyjadřovat názory Klubu. Tyto jsou vyjádřeny pouze v oficiálních (číslovaných) stanoviskách Demokratického klubu.